

บทความงานสร้างสรรค์ (Creative Work Articles)

การสร้างสรรค์เพลงสงขลาสถาปัตยกรรม

Music Composition: Architecture of Songkhla

ปริญญญา คงกะโชติ / Parinya Kongkachot

นิสิต หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Student, Bachelor of Music, Program in Thai Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Thaksin University

E-mail: parinya140644@gmail.com

ปรัชญา บุญมาสูงทรง / Prachya Boonmasoongsong

อาจารย์ หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Lecturer, Bachelor of Music, Program in Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Thaksin University

*Corresponding author, E-mail: prachya.b@tsu.ac.th

ศรัทธา จันทมนีโชติ / Sattha Jantamaneechote

อาจารย์ หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Lecturer, Bachelor of Music, Program in Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Thaksin University

E-mail: sattha@tsu.ac.th

Received: July 17, 2026 Revised: August 14, 2026 Accepted: August 26, 2026 Published: August 30, 2026

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถาปัตยกรรมที่พักอาศัยในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา บริเวณถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอกในปัจจุบัน และเพื่อสร้างสรรค์เพลงสงขลาสถาปัตยกรรม โดยการศึกษาเอกสาร ลงพื้นที่และสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาสร้างสรรค์บทเพลง และนำเสนอสู่สาธารณชน เป็นวิถีโอประกอบเพลง

ผลการศึกษาพบว่า สถาปัตยกรรมที่พักอาศัยในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาบริเวณถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอกในปัจจุบัน มีการผสมผสานรูปแบบทั้งไทย จีน และฝรั่ง ความหลากหลายนี้เป็นแรงบันดาลใจไปสู่การสร้างสรรค์เพลงสงขลาสถาปัตยกรรม โดยสร้างสรรค์บทร้องเป็นกลอนสุภาพ 3 บท บรรยายถึงสถาปัตยกรรมในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาที่พบเห็นในปัจจุบัน และนำเพลง 新鸳鸯蝴蝶梦 (ซินเยวียนยางหูเตี้ยเหม้ง) จากละครซีรีส์ได้หวันเรื่อง “เปาบุ้นจิ้น” ฉบับปี 1993 มาเป็นทำนองต้นราก และสร้างสรรค์ให้เป็นอัตราจังหวะสามชั้น 2 ท่อน มีทางเปลี่ยนสำเนียงภาษา โดยท่อน 1 เที้ยวแรกเป็นทางพื้น เที้ยวเปลี่ยนเป็นสำเนียงจีน สู่ถึงสถาปัตยกรรมแบบจีน และท่อน 2 เที้ยวแรกเป็นการล้อ-ขัด-เหลื่อม เที้ยวเปลี่ยนเป็นสำเนียงฝรั่ง (Marching rhythm) สู่ถึงสถาปัตยกรรมแบบฝรั่ง นำเสนอโดยเกริ่นนำ ด้วยการร้องทำนองหุ่นกระบอก การร้องส่งเพลงสงขลาสถาปัตยกรรม ออกท้ายทำนองต้นรากและเพลงจีนชั่วเถา ใช้วงเครื่องสายผสมฆ้องและเครื่องจังหวะสำเนียงภาษา งานสร้างสรรค์นี้สะท้อนให้เห็นความงามของสถาปัตยกรรม

ในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาผ่านมุมมองดนตรีไทย และเป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่คุณค่าของเมืองเก่าสงขลาให้เป็นที่รู้จัก อันจะเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลาต่อไป
คำสำคัญ: สถาปัตยกรรมสงขลา, เมืองเก่าสงขลา, เพลงสำเนียงจีน, เพลงสำเนียงฝรั่ง

Abstract

This creative work aimed to study the residential architecture of Songkhla's old town community, specifically in the areas of Nang Ngam, Nakhon Nai, and Nakhon Nok Road, and to compose the song *"Architecture of Songkhla"*. The study employed document analysis, field surveys, and interviews. Data were collected to compose lyrics and melodies, then presented to the public as a music video.

The findings showed that the residential architecture in Songkhla's old town community in the areas of Nang Ngam, Nakhon Nai, and Nakhon Nok Road incorporated a mix of Thai, Chinese, and Western styles, which inspired the music composition. The lyrics were written to describe the variety of architecture in the old town community. The song *"Xīn Yuānyāng Húdié Mèng"* from the Taiwanese drama series *"Justice Bao"*, 1993 edition, was adapted as the root melody to compose the 2 parts of melody. Part 1, the first round was a variable melody, while the second round used Chinese-style music to represent Chinese shophouses. Part 2, the first round applied the "repeating-contrasting-overlapping" technique, while the second round used Western-style music (Marching rhythm) to represent Western shophouses. The introduction was designed with the melody *"Hoon Kra Bok"* (puppet song) before playing the song *"Architecture of Songkhla"*. The ending employed the root melody and the song *"Shantou China"*. The performance incorporated a mixed string ensemble with a dulcimer and rhythmic instruments according to the music style of each part. This composition highlighted the esthetic values of the architecture in Songkhla's old town community through the perspective of Thai music in order to promote and disseminate the heritage of Songkhla as a potential for future tourism and the local economy.

Keywords: Architecture of Songkhla, Songkhla's old town community, Chinese-style music, Western-style music

บทนำ

สถาปัตยกรรมหรือสิ่งก่อสร้างนับเป็นการสั่งสมมรดกจากอดีตที่ต่อเนื่องมาสู่ปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน และพัฒนาการของมนุษยชาติในแต่ละยุคสมัยสถาปัตยกรรมจึงมิได้จำกัดจำเพาะเพียงแต่เป็นที่อยู่อาศัยเท่านั้นยังมีความประสงค์ที่จะใช้เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามสภาพการคลี่คลายขยายตัวของสังคม จึงเป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างสถาปัตยกรรม นอกจากนี้ ความงามที่ปรากฏผ่านวัตถุ พื้นผิวและช่องว่างบนสถาปัตยกรรมก็ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องแสดงสุนทรียภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่บ่งบอกถึงยุคสมัยและสติปัญญาความสามารถของชนชาตินั้น ๆ ด้วยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประเด็นสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว (ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม) (สำนักงานเลขาธิการ

ของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) สถาปัตยกรรมยังมีส่วนช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว กล่าวคือ ความงามและคุณค่าของสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในจังหวัดได้ โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมในย่านชุมชนเมืองเก่าสงขลาอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นอย่างยิ่ง เนื่องจากการผสมผสานทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะชาวจีนที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งหลักแหล่งและสร้างสิ่งปลูกสร้างในบริเวณเมืองสงขลา นอกจากนี้บทบาทสำคัญในด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจแล้ว ชาวจีนยังมีบุคลิกลักษณะที่สำคัญ คือ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของตนอย่างเหนียวแน่น ทั้งนี้เพราะชาวจีนมีประวัติการสร้างชาติที่ยาวนาน จึงมีวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าและพัฒนาเป็นรูปแบบเฉพาะตน (สมปอง ยอดมณี, 2535) จนก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์

เมืองสงขลาฝั่งบ่อยางเริ่มมีการพัฒนาอย่างชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อมีการย้ายเมืองมาจากฝั่งแหลมสน เนื่องจากพื้นที่เดิมคับแคบ ภูมิมาติเมืองอยู่บ่อยครั้ง ทำให้มีปัญหาด้านความมั่นคงพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่า ควรขยายตัวเมืองให้กว้างขวางใหญ่โต จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง) เจ้าเมืองสงขลาจัดการพัฒนาเมืองให้มั่นคงโดยให้ย้ายเมืองมาอยู่ที่ฝั่งบ่อยางแล้วพระราชทานยกเงินภาษีอากรเมืองสงขลาให้เพื่อก่อสร้างกำแพงเมืองและป้อมปราการให้แข็งแรง (อมรา ศรีสุชาติ, 2553) ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จประพาสเมืองสงขลาและหัวเมืองภาคใต้ในปี พ.ศ. 2427 พระองค์ทรงเขียนรายงานการเสด็จตรวจราชการเกี่ยวกับเมืองสงขลาและหัวเมืองอื่น ๆ เอาไว้ ทำให้ได้รู้เรื่องราวที่น่าสนใจเกี่ยวกับเมืองสงขลาหลายประการ หนึ่งในนั้นคือ ทรงพระนิพนธ์หนังสือ “ชีวิวัฒน์” ในคราวเสด็จประพาสเมืองสงขลา ปรากฏเป็นหลักฐานความงามของอาคารบ้านเรือนในสมัยนั้น โดยอาคารที่พระองค์ทรงกล่าวถึงในพระนิพนธ์นี้เป็นบ้านส่วนตัวของพระยาสุนทรานุรักษ์ (เนตร ณ สงขลา) ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลา สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2421 เป็นอาคารสถาปัตยกรรมจีนผสมฝรั่ง ก่ออิฐถือปูน โครงหลังคาไม้ มุงด้วยกระเบื้องดินเผาจากบักล้วย มีลวดลายปูนปั้นและเขียนสีประดับตามที่ต่าง ๆ (ศรีสมร ศรีบุญจพาลงกูร, 2544) สะท้อนให้เห็นรสนิยมแบบผสมผสานและพบได้ในเมืองเก่าสงขลาซึ่งมีลักษณะอาคารที่ยึดโครงสร้างแบบจีนไว้เป็นหลัก

ปัจจุบันชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา มีสถาปัตยกรรมประเภทที่พักอาศัยที่ยังคงความหลากหลายไว้อย่างน่าสนใจ มีทั้งอาคารเรือนไทยและอาคารห้องแถวแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะบ้านห้องแถว นับเป็นสถาปัตยกรรมประเภทหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นกับอิทธิพลของสถาปัตยกรรมจีนและสถาปัตยกรรมยุโรปได้อย่างลงตัว (ศุภรัตน์ เพชรสกุลวงศ์ และ นาถนเรศ อาภาสุวรรณ, 2554) อาคารเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนเมืองท่าและย่านการค้าที่มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับสากลโลก จนเกิดการหลอมรวมวัฒนธรรมที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการเดินทางย่อมมีการตั้งถิ่นฐาน เปรียบได้กับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนเมืองท่าที่ต้องคอยรับส่งขายสินค้าเข้าออกเมืองอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งความเคยชินเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นซ้ำ ๆ หลายชั่วอายุคนก็ก่อให้เกิดการผสมผสานรูปแบบทางวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งด้านอาหารการกิน แหล่งที่อยู่อาศัยหรือแม้กระทั่งรสนิยมทางศิลปะ ปัจจุบันสถาปัตยกรรมหลายแห่งยังคงอนุรักษ์ไว้ให้อยู่ในสภาพเดิมโดยเปิดเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อให้คนทั่วไปได้เข้าชม มีการปรับปรุงให้เป็นร้านค้า ร้านอาหาร หรือร้านกาแฟ บูรณะห้องแถวเก่าที่ทรุดโทรมให้กลับมาพักอาศัยหรือใช้งานได้ โดยปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย แต่เนื่องจากเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน จึงมีการซื้อขายเช่าอาคารเพื่อทำรายได้ให้กับเจ้าของอาคาร ปัจจุบันชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาถือเป็นย่านการค้าที่เก่าแก่และยังคงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสงขลาอีกด้วย

การรักษามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ให้มีชีวิตชีวาและเป็นที่รับรู้ในวงกว้าง จึงจำเป็นต้องมีการนำเสนอผ่านสื่อทางศิลปะที่หลากหลาย เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มตามยุทธศาสตร์ชาติ ผู้สร้างสรรค์เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำความงามทางสถาปัตยกรรมที่หลากหลายเหล่านี้มาถ่ายทอดเป็นบทเพลงไทย จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานเพลงสงขลาสถาปัตยกรรมขึ้น เพื่อบอกเล่าเรื่องราวและคุณค่าทางสถาปัตยกรรมรูปแบบต่าง ๆ ที่พบในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดสงขลา ผ่านบทร้องและทำนองที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในมุมมองของคนตรีไทย เป็นการช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่คุณค่าของเมืองเก่าสงขลาให้เป็นที่รู้จักอันจะเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การสร้างสรรค

1. เพื่อศึกษาสถาปัตยกรรมประเภทที่พักอาศัยที่พบในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา บริเวณถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอก ในปัจจุบัน
2. เพื่อสร้างสรรค์เพลงสงขลาสถาปัตย์

ขอบเขตการสร้างสรรค

ผู้สร้างสรรค์กำหนดขอบเขตการศึกษาสถาปัตยกรรมประเภทที่พักอาศัยที่ยังคงพบเห็นในปัจจุบันในพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา ตามแผนที่ของเทศบาลนครสงขลา บริเวณถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอก โดยลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลในช่วงระยะเวลาเดือนสิงหาคม 2566 จนถึงเดือนพฤษภาคม 2567

การสร้างสรรคเพลงนี้ ผู้สร้างสรรค์ได้นำเพลง 新鸳鸯蝴蝶梦 (ซินเยวี่ยนยางหูเตียเม็ง) มาเป็นทำนองต้นราก แบ่งออกเป็น 2 ท่อน จากนั้นนำมายึดเป็นอัตราจังหวะสามชั้นและทำทางเปลี่ยนโดยประดิษฐ์บทร้องและทำนองขึ้นใหม่และกำหนดให้เป็นเพลงประเภทหน้าทับสองไม้และใช้หน้าทับสำเนียงภาษาในทางเปลี่ยน

การดำเนินการสร้างสรรค

1. การศึกษาข้อมูลและทฤษฎีในการสร้างสรรคผลงาน

1.1 การศึกษาสถาปัตยกรรมที่พักอาศัยในเขตเมืองเก่าสงขลา

ชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นชุมชนหนึ่งในเขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 โดยมีพื้นที่ทิศเหนือติดกับถนนสงขลาบุรี ทิศใต้ติดกับถนนพัทลุง ทิศตะวันออกติดกับถนนไทรบุรี และทิศตะวันตกติดกับทะเลสาบสงขลา

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงเขตชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา

หมายเหตุ. จาก แผนพัฒนาชุมชน ชุมชนย่านเมืองเก่า เทศบาลนครสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา (น. 1), โดย คณะกรรมการชุมชนย่านเมืองเก่า, 2564, ม.ป.ท.

https://www.songkhla-city.go.th/2020/files/com_content_community/2021-06_0607c44ba29a2e3.pdf

ศรุตม์ เพชรสกุลวงศ์ และ นาถนเรศ อาภาสุวรรณ (2554) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อสะท้อนความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนโดยจำแนกอาคารประเภทที่พักอาศัยไว้ว่า มีลักษณะแต่ละรูปแบบดังต่อไปนี้

เรือนไทย แบ่งได้เป็นเรือนเครื่องผูกมีโครงสร้างแบบเสาและคานรับน้ำหนัก หลังคาทรงจั่วมุงจาก อาคารเรือนเดี่ยว ยกใต้ถุน ฝาประตูไม้ขัดแตะและเรือนเครื่องสับ มีโครงสร้างแบบเสาและคานรับน้ำหนัก หลังคาทรงจั่วกระเบื้องดินเผา อาคารเรือนเดี่ยวหรือเรือนหมู่ ยกใต้ถุน ฝาไม้กระดาน

ห้องแถวแบบไทย (พาณิชย) มีโครงสร้างแบบผนังรับน้ำหนัก หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา อาคารเรือนแถวชั้นเดียว ก่ออิฐถือปูน ประตูบานเฟี้ยมไม้ ไม่มีการประดับตกแต่ง

ห้องแถวแบบไทยร่วมสมัย มีโครงสร้างแบบก่ออิฐถือปูน ผนังรับน้ำหนัก หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผาหรือกระเบื้องลอน อาคารเรือนแถว 2 ชั้น ผนังชั้นบนเป็นผนังไม้ซ้อนเกล็ด หน้าต่างไม้บานคู่ ช่องแสงเหนือหน้าต่างออกแบบครึ่งวงกลม 4 แฉก ชั้นล่างประตูบานเฟี้ยมไม้ ช่องแสงไม้ฉลุลายเหนือประตู

ห้องแถวแบบจีนดั้งเดิม มีโครงสร้างแบบก่ออิฐถือปูน ผนังรับน้ำหนัก หลังคาทรงจีน จั่วโค้งแบบภูเขา มุงกระเบื้องดินเผาเรียงซ้อนกันเป็นแถว สันหลังคาตกแต่งด้วยอิฐลายมังกรจีน อาคาร 1 ชั้น ประตูตรงกลาง หน้าต่างด้านข้าง มีลานกลางบ้าน อาคารแบ่ง 2 ตอน 2 ชั้น ผนังชั้นบนถอยร่นเข้าไปข้างใน เจาะช่องหน้าต่างขนาดเล็กเรียงอิฐเป็นซี่มีคิ้วหน้าต่างชั้นล่างเป็นประตูบานเฟี้ยมมีลานกลางบ้าน

ห้องแถวแบบจีน (พาณิชย) มีโครงสร้างแบบก่ออิฐถือปูน ผนังรับน้ำหนัก หลังคาทรงจีน จั่วโค้งแบบภูเขา มุงกระเบื้องดินเผาเรียงซ้อนกันเป็นแถว สันหลังคาตกแต่งด้วยอิฐหรือปูนปั้น ลายมังกรจีนอาคาร 1 ชั้น หลังคาคลุมตลอดอาคาร อาจแบ่งเป็น 2 ตอน มีลานกลางบ้าน ประตู บานเฟี้ยมไม้ ช่องแสงขนาดเล็กเหนือประตู อาคาร 2 ชั้น หลังคาคลุม ผนังชั้นบนอยู่ในแนวเดียวกับชั้นล่าง ผนังไม้ซ้อนเกล็ด เจาะช่องหน้าต่างหน้าต่างไม้บานคู่ยาวถึงพื้น ชั้นล่างประตูบานเฟี้ยมไม้ ช่องลมเหนือประตู

ห้องแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน มีโครงสร้างแบบก่ออิฐถือปูน ผนังรับน้ำหนัก คอนกรีต เสริมเหล็ก หลังคาทรงจีนมุงกระเบื้องดินเผาแบบเรียงซ้อนกันเป็นแถว อาคารชั้นล่างมักเป็นประตูบานเฟี้ยมไม้ มีช่องลมเหนือประตูบางหลังแบ่งช่วงเสากลางประตู ช่วงเสาข้างเป็นหน้าต่าง อาจมีระเบียงหน้าอาคารชั้นบน ผนังเจาะ

2-3 ช่องหน้าต่าง หน้าต่างบานเกล็ดไม้ยาวถึงพื้น ช่องแสงออกแบบเป็นซุ้มโค้งแบ่ง 4-5 แฉกใส่กระจก หัวเสาแบบโรมันรับซุ้มโค้งตกแต่งผนังด้วยปูนปั้นสวยงาม

ห้องแถวแบบร่วมสมัยหรืออาร์ต-เดโค มีโครงสร้างแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาออกแบบเป็น คาดฟ้า การออกแบบอาคารเน้นความสมมาตรด้วยลายเส้นเรขาคณิต จึงดูมีความมั่นคง แข็งแรง ชั้นล่างหาก แบ่ง 3 ช่วงเสา ช่วงกลางเป็นประตูไม้ขนาดใหญ่ ช่วงเสาข้างเป็นช่องหน้าต่างกระจก หากไม่แบ่งก็จะเป็นประตู บานเพี้ยมไม้ทั้งหมด ประตูเหล็กชั้นนอก ชั้นบนผนังเจาะช่องหน้าต่าง หน้าต่างไม้หรือกระจก ผนังเรียบไม่มี ลวดลายปูนปั้นประดับ นิยมทำแผงบังตาซึ่งระบุปีที่สร้าง

1.2 ทฤษฎีการสร้างสรรค์เพลงไทย

พิชิต ชัยเสรี (2566) ได้รวบรวมวิธีแห่งชาติไทยที่ใช้ในการประพันธ์เพลงไทยไว้ 10 ประการดังนี้
1) การยัตยูป 2) การลื้อ-ขัด-เหลื่อม 3) การกรอ 4) การโยน 5) เทียวกลับ-ทางเปลี่ยน 6) การเปลี่ยนบันไดเสียง
7) การใช้กระสวนจังหวะ 8) สำเนียง 9) อัดลักษณะเข้าแบบ 10) ลักษณะเดี่ยว โดยผู้สร้างสรรค์ได้เลือกมาใช้ในการ สร้างสรรค์เพลงสงขลาสถาปัตยกรรมดังนี้

1. การยัตยูป เป็นการกระทำท่วงทำนองมูลบทให้เพิ่มหรือลดขนาดไปจากเดิม โดยปกติจะยัตขึ้น เท่าตัวหรือยูลงเท่าตัว

1.1 การยัตขึ้นโดยตรง ซึ่งจะพบมากในตับมโหรีนางนาค

1.2 การยัตโดยวิธีพลิกเพลง วิธีนี้เป็นการยัตขึ้นและตกแต่งกระสวนจังหวะ กระสวนทำนอง หรือแม้แต่เสียงตกของรากเดิม

2. การลื้อ-ขัด-เหลื่อม เป็นตัวเพิ่มสีสันรสชาติแก่บทเพลง

2.1 การลื้อ คือ การแบ่งพวกกันปฏิบัติและใช้ทำนองเดียวกัน โดยหลักไทยนั้นให้พวก เสียงสูงปฏิบัติก่อน แล้วพวกเครื่องตามซึ่งมีเสียงต่ำกว่าปฏิบัติทำนองเดียวกันเป็นการลื้อตามหลัง ความยาก อยู่ตรงที่ว่า ก่อนและหลังกระบวนการลื้อจะอย่างไร

2.2 การขัด ลูกลื้อกับลูกขัดต่างกันที่ทำนองเท่านั้น ในส่วนอันยังเหมือนกันทั้งหมด เป็นที่น่าสังเกตว่า ลูกขัดมักขาดลูกลื้อไม่ได้ ในขณะที่ลูกลื้อไม่จำเป็นต้องมีลูกขัดเข้าอิงประกอบแต่อย่างใด ในการขัดนั้นพวกนำและพวกตามบรรเลงทำนองต่างกัน

2.3 การเหลื่อม พวกนำและพวกตามปฏิบัติทำนองเดียวกันตั้งแต่เริ่มต้นและจบ ไม่พร้อมกัน ดังนั้น ความยาวของสำนวนควรพอดี ให้ผู้ฟังจับกลุ่มทำนองพวกนำได้ทันรู้ความเสร็จสิ้น โดยมีพวกตามมาย้า การสิ้นสุดของจังหวะเพื่อเติมเต็มความรู้สึกให้สมบูรณ์

3. เทียวกลับ-ทางเปลี่ยน แม้จะมีลักษณะร่วมที่เหมือนกัน คือ การตกแต่งทำนองเดิม ให้มีลีลาอาการใหม่ แต่ก็มีข้อแตกต่างสำคัญที่ว่า ทางเปลี่ยนต้องคงความยาวและลูกตกท้ายห้องที่ 4 และ 8 ไว้ เป็นมั่นคง โดยเฉพาะห้องที่ 8 จะพลาดไม่ได้ แต่เทียวกลับนั้นไม่จำเป็น กล่าวคือ ทั้งความยาวและลูกตก อาจยกเยื้องไปได้กว่าสำนวนเดิมเพียงแต่ต้องรักษาลูกตกสุดท้ายเมื่อหมดจังหวะหน้าทับไว้เท่านั้น

4. การใช้กระสวนจังหวะ ในดนตรีไทยนั้นมีกระสวนจังหวะ 2 ชนิด คือ กระสวนจังหวะฉิ่ง และกระสวนจังหวะกลองหรือหน้าทับ ส่วนกระสวนจังหวะของทำนองนั้นแยกไปต่างหาก กระสวนจังหวะของ ทำนอง เมื่อถอดโน้ตหรือเสียงต่าง ๆ ออกจากท่วงทำนองหนึ่ง คงไว้แต่กระสวนจังหวะแท้ ๆ ที่ไม่มีทำนองใด เหลืออยู่ เมื่อถอดเสียงออกก็จะเหลือกระสวนจังหวะของทำนอง โดยลักษณะเช่นนี้ผู้สร้างสรรค์อาจสร้าง ความคิดในการประพันธ์โดยไม่ต้องอาศัยทำนองใด ๆ ครั้นใช้กระสวนจังหวะเป็นที่น่าพอใจแล้วจึงบรรจุ ท่วงทำนองลงภายหลัง บางครั้งอาจง่ายกว่าการเริ่มประพันธ์ด้วยท่วงทำนองปกติก็เป็นได้

5. สำเนียง ความหมายของสำเนียงในดนตรีไทยตรงกับที่ฝรั่งเรียกว่า Intonation หรือแปลว่า ลีลาของบทเพลง ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการสำแดงอารมณ์ (Expressive intonation) และยังมีสำเนียงอีกชนิดหนึ่ง ที่ต่างไปจากสำเนียงแสดงอารมณ์ เป็นลักษณะการล้อเลียนทางศิลปะอย่างหนึ่งที่ใช้ท่วงทำนองบอกความเป็น ต่างชาติต่างภาษา เรียกว่า “สำเนียงภาษา” เช่น สำเนียงจีน สำเนียงฝรั่ง สำเนียงตะลุง เป็นต้น

2. กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

ผู้สร้างสรรค์ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การลงพื้นที่และการสัมภาษณ์ จากนั้น จึงนำข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาสร้างสรรค์เป็นบทร้องและทำนองเพลง แล้วนำเสนอผลงานสู่สาธารณชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การรวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูล

2.1.1 ข้อมูลจากเอกสาร ผู้สร้างสรรค์ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ฐานข้อมูลและเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทบทวนวรรณกรรมในประเด็น ที่เกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมประเภทที่พักอาศัยในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาในอดีต และปัจจุบัน แนวคิดและทฤษฎีการสร้างสรรคเพลงไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.2 ข้อมูลจากการลงพื้นที่ ผู้สร้างสรรค์ลงพื้นที่ในช่วงเดือนสิงหาคม 2566 ถึงเดือน พฤษภาคม 2567 เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมประเภทที่พักอาศัยที่ยังคงพบเห็นในชุมชนย่านเมืองเก่า สงขลาบริเวณถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอก รวมถึงถนนที่เชื่อมต่อกับถนน 3 เส้นนี้ ได้แก่ ถนนพัทลุง ถนนยะลา ถนนปัตตานี ถนนรามัญ ถนนหนองจิก และถนนยะหริ่ง เพื่อสำรวจสภาพทั่วไป และลักษณะทางกายภาพของอาคารหรือห้องแถวต่าง ๆ

2.1.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้สร้างสรรค์ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเป็นการ สัมภาษณ์ที่ไม่ได้กำหนดคำถามไว้แน่นอน การสัมภาษณ์จะยืดหยุ่น เปิดกว้าง ไม่เป็นทางการ ให้อิสระ แก่ผู้สัมภาษณ์ในการถาม-ตอบเต็มที่ และกำหนดเพียงแนวหรือหัวข้อกว้าง ๆ เอาไว้ โดยสัมภาษณ์บุคคล ดังต่อไปนี้

2.1.3.1 ดร.จเร สุวรรณชาติ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา สัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่พบในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อนำข้อมูลมาสร้างสรรค์เป็นบทร้องและทำนองเพลง

2.1.3.2 นายบรรเทา พัฒโร และนางพรพิมล เศรษฐวงศ์ (บุตรสาว) บุคคลท้องถิ่น ในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตและเรื่องเล่าในเมืองเก่าสงขลา เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทร้อง

2.1.3.3 ครูสุธารณ์ บัวท่ง ศิลปินอิสระ สัมภาษณ์เกี่ยวกับที่มาของเพลงจีนชั่วเถาเพื่อใช้บรรเลงในช่วงท้ายของการนำเสนอผลงาน ต่อท้ายจากทำนองต้นราก

2.2 การสร้างสรรค์ผลงาน

ผู้สร้างสรรค์ได้นำผลการศึกษาสถาปัตยกรรมประเภทที่พักอาศัยที่พบในชุมชนย่านเมืองเก่า สงขลา จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร การลงพื้นที่ และการสัมภาษณ์เรื่องเล่าของนายบรรเทา มาสร้างสรรค์ บทร้องเป็นกลอนสุภาพ จำนวน 3 บท โดยบรรยายถึงภาพรวมสถาปัตยกรรมประเภทที่พักอาศัยในรูปแบบไทย จีน และฝรั่ง ที่พบในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา และนำเพลง 新鴛鴦蝴蝶夢 (ซินเยวียนยางหูเต๋ยเม้ง) มาใช้เป็นทำนองต้นราก โดยวิเคราะห์หาโครงสร้างของทำนอง ได้แก่ ทำนองสารัตถะและกลุ่มเสียงปัญจมูล

แล้วนำไปสร้างสรรค์เป็นทำนองใหม่โดยการยึดให้เป็นอัตราจังหวะสามชั้น และใช้วิธีการสร้างสรรค์แต่ละท่อนดังต่อไปนี้

ท่อน 1 เที้ยวแรก ใช้วิธีการยึดทำนองสารัตถะให้เป็นอัตราจังหวะสามชั้น และตกแต่งทำนองให้เป็นทางพื้น

ท่อน 1 เที้ยวเปลี่ยน ใช้วิธีการทำเป็นทางเปลี่ยนสำเนียงภาษา โดยตกแต่งทำนองให้เป็นสำเนียงจีน และใช้เครื่องกำกับจังหวะสำเนียงจีน

ท่อน 2 เที้ยวแรก ใช้วิธีการยึดทำนองสารัตถะให้เป็นอัตราจังหวะสามชั้น และตกแต่งทำนองให้เป็นการล้อ-ขัด-เหลื่อม

ท่อน 2 เที้ยวเปลี่ยน ใช้วิธีการทำเป็นทางเปลี่ยนสำเนียงภาษา โดยตกแต่งทำนองให้เป็นสำเนียงฝรั่ง และใช้เครื่องกำกับจังหวะสำเนียงฝรั่ง (จังหวะ Marching)

2.3 การนำเสนอผลงาน

ผู้สร้างสรรค์นำเสนอผลงานสร้างสรรค์ต่อสาธารณชนเป็นคลิปวิดีโอประกอบเพลงในรูปแบบออนไลน์ โดยใช้วงเครื่องสายผสมซิมและเครื่องกำกับจังหวะตามสำเนียงภาษา แบ่งออกเป็น 3 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 เกริ่นนำ โดยการร้องทำนองหุ่นกระบอก

ช่วงที่ 2 เพลงสงขลาสถาปत्य สามชั้น โดยการร้องส่งและดนตรีบรรเลงรับร้อง

ช่วงที่ 3 ดนตรีบรรเลงออกท้ายด้วยเพลง 新鸳鸯蝴蝶梦 (ซินเยวียนยางหูเต๋ยมึง)

และเพลงจีนชั่วเถา

3. อัตลักษณ์ผลงานสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์เพลงสงขลาสถาปत्यนี้ได้เล่าถึงความงามทางกายภาพของรูปแบบสถาปัตยกรรมในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา ถ่ายทอดออกมาเป็นสุนทรียภาพโดยใช้ “ทางเปลี่ยนสำเนียงภาษา” ดังนี้

สำเนียงไทย (ทางพื้น) สะท้อนถึงเรือนไทยและห้องแถวแบบไทย

สำเนียงจีน สะท้อนถึงห้องแถวแบบจีนดั้งเดิมและจีนพาณิชย์

สำเนียงฝรั่ง (จังหวะ Marching) สะท้อนถึงห้องแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน (Sino-European)

และแบบร่วมสมัย ที่มีอิทธิพลมาจากตะวันตก

4. การเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์

ผู้สร้างสรรค์นำเสนอผลงานโดยใช้วงเครื่องสายผสมซิม ซึ่งประกอบด้วย ซอด้วง ซออู้ ขลุ่ยเพียงออ จะเข้ ซิมสาย โทน-รำมะนา ฉิ่ง ฉาบเล็ก และกรับพวง ใช้เครื่องกำกับจังหวะสำเนียงจีน ได้แก่ กลองตอกเกราะไม้ แต้ว และมัลลอ และใช้เครื่องกำกับจังหวะสำเนียงฝรั่ง ได้แก่ กลองสะแนร์ กลองเบสและฉาบใหญ่ โดยเรียบเรียงการนำเสนอตามลำดับดังนี้

บทร้องที่ 1 เกริ่นนำด้วยการร้องทำนองหุ่นกระบอก

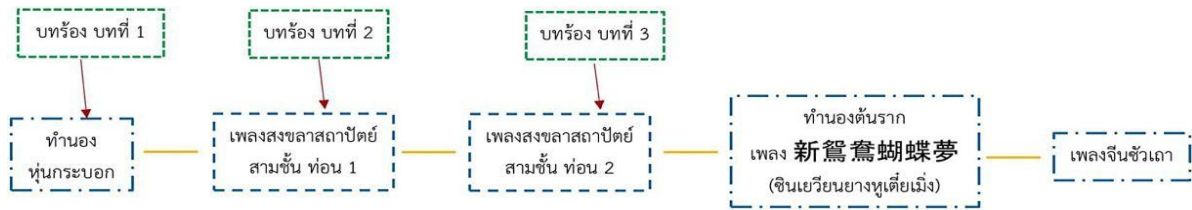
บทร้องที่ 2 ร้องส่งเพลงสงขลาสถาปत्य สามชั้น ท่อน 1 และบรรเลงรับร้องทั้งเที้ยวแรก และเที้ยวเปลี่ยน โดยทำเที้ยวเปลี่ยนเป็นสำเนียงจีน ใช้เครื่องกำกับจังหวะสำเนียงจีน

บทร้องที่ 3 ร้องส่งเพลงสงขลาสถาปत्य สามชั้น ท่อน 2 และบรรเลงรับร้องทั้งเที้ยวแรก และเที้ยวเปลี่ยน โดยทำเที้ยวเปลี่ยนเป็นสำเนียงฝรั่ง ใช้เครื่องกำกับจังหวะสำเนียงฝรั่ง (จังหวะ Marching)

เมื่อร้องจบทั้ง 3 บทแล้ว บรรเลงออกท้ายด้วยทำนองต้นรากและเพลงจีนชั่วเถา สามารถแสดงแผนภูมิลำดับการนำเสนอได้ดังนี้

ภาพที่ 2 โครงสร้างเพลงสงขลาสถาปัตยกรรม

หมายเหตุ. โดย ปริญญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ภาพที่ 3 คลิปวิดีโอผลงานสร้างสรรค์เพลงสงขลาสถาปัตย์

หมายเหตุ. โดย ปริญญญา คงกะโชติ และคณะ (2567) (<https://www.youtube.com/watch?v=b0Xp0gw2iyM>)

ความรู้ที่ได้รับจากงานสร้างสรรค์

1. สถาปัตยกรรมที่พิกอาศัยในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา

สภาพทั่วไปของอาคารบ้านเรือนที่พิกอาศัยที่พบเห็นในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาบริเวณถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอก รวมถึงถนนที่เชื่อมต่อกับถนน 3 เส้นนี้ ซึ่งได้แก่ ถนนพัทลุง ถนนยะลา ถนนปัตตานี ถนนรามัญ ถนนหนองจิก และถนนยะหริ่ง ส่วนใหญ่เป็นห้องแถว 2 ชั้น ชั้นล่างเปิดเป็นร้านค้า ร้านกาแฟ ร้านอาหาร ร้านขนม และที่พิกอาศัย โดยถนนแต่ละเส้นพบลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานกันทั้งไทย จีน และฝรั่ง ดังนี้

ถนนนางงาม อาคารส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถว มีร้านค้าอยู่ชั้นล่าง เช่น ร้านขนมไทย ร้านไอศกรีม ร้านอาหารตามสั่ง ร้านก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น บางห้องแถวเป็นที่พิกอาศัย หรือเปิดเป็นร้านยา คลินิก แพทย์เฉพาะทาง ห้องแถวที่มี 2-3 ชั้น ส่วนใหญ่ชั้น 2 และชั้น 3 เป็นที่พิกอาศัยหรือห้องเก็บของ ห้องแถวที่พบเห็นมีทั้งห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์) ห้องแถวแบบไทยร่วมสมัย ห้องแถวแบบชิโน-ยูโรเปียนและห้องแถวแบบร่วมสมัย

ภาพที่ 4 ห้องแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน ถนนนางงาม

หมายเหตุ. โดย ปริญญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ถนนนครใน อาคารส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถว มีร้านค้าอยู่ชั้นล่าง เช่น ร้านขนมร้านสังฆทาน บางห้องแถวเปิดเป็นร้านกาแฟ สำนักงาน หรือที่พักอาศัย ห้องแถวที่มี 2-3 ชั้น ส่วนใหญ่ชั้น 2 และชั้น 3 เป็นที่พักอาศัยหรือห้องเก็บของ ห้องแถวที่พบเห็นมีทั้งห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์) ห้องแถวแบบไทยร่วมสมัย ห้องแถวแบบจีนดั้งเดิม ห้องแถวแบบจีน (พาณิชย์) ห้องแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน และห้องแถวแบบร่วมสมัย

ภาพที่ 5 ห้องแถวแบบจีน (พาณิชย์) ถนนนครใน

หมายเหตุ. โดย ปริญญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ถนนนครนอก อาคารส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถว มีร้านค้าอยู่ชั้นล่าง เช่น ร้านอาหารบางห้องเปิดเป็นร้านกาแฟ สำนักงาน ท่าเรือขนส่ง หรือที่พักอาศัย ห้องแถวที่มี 2-3 ชั้น ส่วนใหญ่ชั้น 2 และชั้น 3 เป็นที่พักอาศัยหรือห้องเก็บของ ห้องแถวที่พบเห็นมีทั้งห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์) ห้องแถวแบบจีนดั้งเดิม ห้องแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน และห้องแถวแบบร่วมสมัย

ภาพที่ 6 ห้องแถวแบบจีนดั้งเดิม ถนนนครนอก

หมายเหตุ. โดย ปริญญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ถนนพหลุณ (หน้ามัสยิดบ้านบน เชื่อมต่อระหว่างถนนนางงามและถนนนครใน) ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถว มีร้านค้าอยู่ชั้นล่าง เช่น ร้านอาหาร ร้านเสื้อผ้า หรือที่พักอาศัย ห้องแถวที่มี 2 ชั้น ส่วนใหญ่ชั้น 2 เป็นที่พักอาศัยหรือห้องเก็บของ ห้องแถวที่พบเห็นมีลักษณะเป็นห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์)

ภาพที่ 7 ห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์) ถนนพัทลุง

หมายเหตุ. โดย ปริญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ถนนยะลา (เชื่อมต่อระหว่างถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอก) ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถว มีร้านค้าอยู่ชั้นล่าง เช่น ร้านอาหาร หรือที่พักอาศัย ห้องแถวที่มี 2 ชั้น ส่วนใหญ่ชั้น 2 เป็นที่พักอาศัยหรือห้องเก็บของ ห้องแถวที่พบเห็นมีทั้งห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์) และห้องแถวแบบจีนดั้งเดิม

ภาพที่ 8 ห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์) ถนนยะลา

หมายเหตุ. โดย ปริญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ถนนปัตตานี (เชื่อมต่อระหว่างถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอก) ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถว มีร้านค้าอยู่ชั้นล่าง เช่น ร้านอาหาร หรือที่พักอาศัย ห้องแถวที่มี 2 ชั้น ส่วนใหญ่ชั้น 2 เป็นที่พักอาศัยหรือห้องเก็บของ ห้องแถวที่พบเห็นมีทั้งเรือนไทย ห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์) และห้องแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน

ภาพที่ 9 เรือนไทย ถนนปัตตานี

หมายเหตุ. โดย ปริญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ถนนรามัญ (เชื่อมต่อระหว่างถนนนางงามและถนนนครใน) ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถว มีร้านค้าอยู่ชั้นล่าง เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ หรือที่พักอาศัย ห้องแถวที่มี 2 ชั้น ส่วนใหญ่ชั้น 2 เป็นที่พักอาศัยหรือห้องเก็บของ ห้องแถวที่พบเห็นมีลักษณะเป็นห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์)

ภาพที่ 10 ห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์) ถนนรามัญ

หมายเหตุ. โดย ปริญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ถนนหนองจิก (เชื่อมต่อระหว่างถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอก) ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถว มีร้านค้าอยู่ชั้นล่าง เช่น ร้านขนม ร้านกาแฟ หรือที่พักอาศัย ห้องแถวที่มี 2 ชั้น ส่วนใหญ่ชั้น 2 เป็นที่พักอาศัยหรือห้องเก็บของ ห้องแถวที่พบเห็นมีทั้งห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์) ห้องแถวแบบไทยร่วมสมัย ห้องแถวแบบจีนดั้งเดิม และห้องแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน

ภาพที่ 11 ห้องแถวแบบไทยร่วมสมัย ถนนหนองจิก

หมายเหตุ. โดย ปริญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ถนนยะหริ่ง (เชื่อมต่อระหว่างถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอก) ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถว มีร้านค้าอยู่ชั้นล่าง เช่น ร้านขนม ร้านกาแฟ หรือที่พักอาศัย ห้องแถวที่มี 2 ชั้น ส่วนใหญ่ชั้น 2 เป็นที่พักอาศัยหรือห้องเก็บของ ห้องแถวที่พบเห็นมีทั้งห้องแถวแบบไทย (พาณิชย์) และห้องแถวแบบร่วมสมัย

ภาพที่ 12 ห้องแถวแบบร่วมสมัย ถนนยะหริ่ง

หมายเหตุ. โดย ปริญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

2. การสร้างสรรค์เพลงสงขลาสถาปัตยกรรม

2.1 การสร้างสรรค์ทำนอง

ด้วยเหตุที่สงขลาเคยเป็นเมืองท่าสากลและมีการติดต่อสัมพันธ์กับชาวจีนมาอย่างยาวนาน ประกอบกับผู้คนในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีน ผู้สร้างสรรค์จึงนำเพลงจีนสากลที่เป็นที่คุ้นเคยในสังคมไทย นั่นคือ เพลง 新鴛鴦蝴蝶夢 (ซินเยี่ยนยางหู่เตี้ยเหม้ง) มาใช้เป็นการนำทำนองต้นราก ซึ่งเป็นเพลงประกอบซีรีส์ได้หัวเรื่อง "เปาบุ้นจิ้น" ฉบับปี 1993 หรือชื่อภาษาจีนว่า 包青天 (เปาชิงเทียน) โดยสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 นำมาฉายในประเทศไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2537 ผู้สร้างสรรค์ ได้ถอดทำนองเพลงและบันทึกโน้ตที่ได้ยินจากคลิปวิดีโอเพลงประกอบละครเปาบุ้นจิ้น (2537) แล้วนำมาเทียบกับเพลงไทยอัตร่าจังหวะสองชั้น โดยจากการวิเคราะห์โครงสร้างของทำนองต้นราก พบว่า เมื่อนำวรรคและประโยคต่าง ๆ ของเพลงมารวมกันแล้ว มีความยาว 9 ประโยค (18 วรรค) สามารถแบ่งทำนองได้เป็น 2 ท่อน ท่อน 1 มีความยาว 4 ประโยค (8 วรรค) และท่อน 2 มีความยาว 5 ประโยค (10 วรรค) อยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาล ด ร ม × ซ ล ×

ตารางที่ 1 โฉดทำนองต้นรากที่ถอดออกมาเทียบเป็นอัตร่าจังหวะสองชั้น ท่อน 1

--- ม	- ซ - ล	- ล - ซ	- ม - ๑	--- ร	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ๑
----	--- ร	- ม - ร	- ด - ๑	--- ด	- ม - ๑	----	----
--- ม	- ซ - ล	- ล - ซ	- ม - ๑	--- ร	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ๑
----	--- ร	- ม - ร	- ด - ๑	--- ซ	- ล - ๑	----	----

* โฉดที่อยู่ใน ๑ แสดงลูกตกของวรรคที่นำไปสร้างสรรค์โดยการยึดเป็นอัตร่าจังหวะสามชั้น ท่อน 1 เทียวแรก (ตารางที่ 3) หมายเหตุ. โดย ปริญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ตารางที่ 2 โฉดทำนองต้นรากที่ถอดออกมาเทียบเป็นอัตร่าจังหวะสองชั้น ท่อน 2

- ม - ร	- ด - ร	- ร - ม	- ๑ - -	--- ด	- ร - ด	- ล - ซ	- ๑ - -
--- ด	- ร - ม	- ซ - -	- ล - ล	- ซ - ม	- ด - ร	- ด - ๑	- ด - ๑
----	--- ม	- ซ - -	- ล - ๑	----	- ร - ด	- ร - -	- ม - ล
- - - ๑	----	- ซ - ม	- ซ - ม	- ซ - ๑	----	- ด - ล	- ด - ๑
- ด - ๑	----	- ม - ร	- ม - ๑	--- ซ	- ล - ๑	----	----

* โฉดที่อยู่ใน ๑ แสดงลูกตกของวรรคที่นำไปสร้างสรรค์โดยการยึดเป็นอัตร่าจังหวะสามชั้น ท่อน 2 (ตารางที่ 5) หมายเหตุ. โดย ปริญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ผู้สร้างสรรค์ได้นำทำนองต้นรากนี้มาสร้างสรรค์ให้เป็นเพลงไทยอัตร่าจังหวะสามชั้น มีทางเปลี่ยน โดยใช้วิธีการยึด การล่อ-ขัด-เหลื่อม ทางเปลี่ยน การใช้กระสวนจังหวะ และสำเนียง ตามแนวทางการสร้างสรรค์ของพิชิต ชัยเสรี (2566) และใช้กลุ่มเสียงปัญญาล ด ร ม × ซ ล × ในการสร้างสรรค์เพื่อให้สอดคล้องกับทำนองต้นราก ซึ่งสามารถอธิบายการสร้างสรรค์ได้ดังนี้

2.1.1 การสร้างสรรค์ทำนองสามชั้น ท่อน 1 เทียวแรก

เมื่อผู้สร้างสรรค์นำทำนองต้นรากมาเทียบกับเพลงไทยอัตร่าจังหวะสองชั้น ท่อน 1 แล้ว จึงนำลูกตกของแต่ละวรรคมาสร้างสรรค์เป็นทำนองท่อน 1 เทียวแรก ในอัตร่าจังหวะสามชั้น โดยวิธีการยึดทำนองสารถะจากทำนองต้นรากและประดิษฐ์ทำนองให้เป็นทางพื้น มีความยาว 8 ประโยค (16 วรรค) เพื่อสื่อถึงลักษณะของสถาปัตยกรรมห้องแถวแบบไทย

ตารางที่ 3 โฉดทำนองสามชั้น ท่อน 1 เที้ยวแรก

- - - ม	- ม - ม	- ร - ม	- ช - ล	- ด - ร	- ด - ล	- ด - ล	- ช - ม
- ร - ม	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- ม - ช	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ล
- ช - ช	- ล - ล	- ด - ด	- ร - ร	- ม - ช	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ล
- ด - ร	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร	- ม - ช	- ล - ด	- ช - ล	- ด - ร
- - - ม	- ม - ม	- ร - ม	- ช - ล	- ด - ร	- ด - ล	- ด - ล	- ช - ม
- ร - ม	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- ม - ช	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ล
- ช - ช	- ล - ล	- ด - ด	- ร - ร	- ม - ช	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ล
- ด - ร	- ม - ช	- ม - ช	- ล - ด	- ช - ล	- ด - ร	- ด - ม	- ร - ด

* โฉดที่อยู่ใน () แสดงลูกตกที่ยึดมาจากทำนองต้นรากที่เทียบเป็นอัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 (ตารางที่ 1)

หมายเหตุ. โดย ปริญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

2.1.2 การสร้างสรรค์ทำนองสามชั้น ท่อน 1 เที้ยวเปลี่ยน

ผู้สร้างสรรค์ได้นำลูกตกในแต่ละประโยคของทำนองสามชั้น ท่อน 1 เที้ยวแรก มาสร้างสรรค์โดยทำเป็นทางเปลี่ยนให้มีสำเนียงจีน และใช้กระสวนจังหวะบางส่วนของเพลงจีนนำเสด็จ สามชั้น และเพลงจีนไฉยอ มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ทำนองให้เป็นสำเนียงจีน เพื่อสื่อถึงลักษณะของ สถาปัตยกรรมห้องแถวแบบจีน

ตารางที่ 4 โฉดทำนองสามชั้น ท่อน 1 เที้ยวเปลี่ยน (ทางเปลี่ยนสำเนียงจีน)

- - - ด	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- - - ร	ม ร ด ล	- ช - ม	- - -
- - - ล	ช ล ด ช	- - - ม	ร ม ช ร	- - ช ม	ช ม ช ร	ม ร ม ด	ร ด ร ล
- - - ช	- - - ล	- ด - ร	- - -	- - ม ร	ม ร ช ม	- - ล ช	ล ช ด ล
- - - ร	- ม - ล	- ช - ด	- ล - ด	- - -	- ม - ร	- ม - ล	- ด - ร
- - - ด	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- - - ร	ม ร ด ล	- ช - ม	- - -
- - - ล	ช ล ด ช	- - - ม	ร ม ช ร	- - ช ม	ช ม ช ร	ม ร ม ด	ร ด ร ล
- - - ช	- - - ล	- ด - ร	- - -	- - ม ร	ม ร ช ม	- - ล ช	ล ช ด ล
- - - ด	- - - ช	- - - ล	- - - ด	- - - ล	- - ด ร	- ม - ด	- - -

* โฉดที่อยู่ใน () แสดงลูกตกที่มาจากทำนองสามชั้น ท่อน 1 เที้ยวแรก (ตารางที่ 3)

หมายเหตุ. โดย ปริญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

2.1.3 การสร้างสรรค์ทำนองสามชั้น ท่อน 2 เที้ยวแรก

เมื่อผู้สร้างสรรค์นำทำนองต้นรากมาเทียบกับเพลงไทยอัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 แล้ว จึงนำลูกตกของแต่ละวรรคมาสร้างสรรค์เป็นทำนองท่อน 2 เที้ยวแรก ในอัตราจังหวะสามชั้น โดยวิธีการยึด ทำนองสารัตถะจากทำนองต้นรากและประดิษฐ์ทำนองให้เป็นการล้อ-ขัด-เหลื่อม มีความยาว 10 ประโยค (20 วรรค) เพื่อสื่อถึงสถาปัตยกรรมห้องแถวและวิถีชีวิตของผู้คนในย่านการค้าที่เก่าแก่และยังมีความคึกคักอยู่ จนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 5 โน้ตทำนองสามชั้น ท่อน 2 เที้ยวแรก

--- ล	- ล - ล	- ช - ล	- ดิ - ริ	----	- มี่ - ริ	- มี่ - ริ	----
- ดิ - ล	- ช - ม	- ช - ม	- ร - ด	- ช - ล	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล
--- ล	- ช - ม	- ล - ช	- ม - ร	- ด - ด	- ร - ร	- ม - ม	- ช - ช
--- ม	--- ช	--- ล	--- ดิ	----	ล ช ล ดิ	-- มี่ ริ	มี่ ดิ - ริ
----	ช ม ช ช	ช ม ช ช	ดิ ล ช ม	(----	----	----	----
----	ด ล ด ด	ด ล ด ด	ม ร ด ร	(----	ม ร ด ร	ม ร ม ม	ช ม ล ช
--- ล	--- ช	--- ล	--- ม	--- ร	--- ด	--- ร	--- ล
--- ด	- ด - ด	- ม - ร	- ด - ล	- ด - ร	- ม - ช	- ช - ล	- ดิ - ริ
- ริ - มี่	(----	- ดิ - ริ	(----	- ล - ดิ	(----	- ม - ช	(----
--- ม	-- ช ล	ช ล ดิ ช	----	- ด ร ม	ช ร ม ช	ร ม ช ล	ดิ ช ล ดิ

* โน้ตที่อยู่ในวงกลมแสดงลูกตกที่ยึดมาจากทำนองต้นรากที่เทียบเป็นอัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 (ตารางที่ 2)

หมายเหตุ. โดย ปริญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

2.1.4 การสร้างสรรค์ทำนองสามชั้น ท่อน 2 เที้ยวเปลี่ยน

ผู้สร้างสรรค์ได้นำลูกตกในแต่ละประโยคของทำนองสามชั้น ท่อน 2 เที้ยวแรก มาสร้างสรรค์โดยทำเป็นทางเปลี่ยนให้มีสำเนียงฝรั่ง (จังหวะ Marching) และใช้กระสวนจังหวะบางส่วนของเพลงพันธุ์ฝรั่ง สามชั้น ทางเปลี่ยน มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ทำนองให้เป็นสำเนียงฝรั่ง เพื่อสื่อถึงลักษณะของสถาปัตยกรรมห้องแถวแบบฝรั่ง

ตารางที่ 6 โน้ตทำนองสามชั้น ท่อน 2 เที้ยวเปลี่ยน (ทางเปลี่ยนสำเนียงฝรั่ง)

--- ล	- ล - ล	- ช - ล	- ดิ - ริ	----	- มี่ - ริ	- มี่ - ริ	----
- ล - ช	- ฟ - ม	-- ลชม	- ร - ด	----	-- มรด	-- รดท	-- ดทล
----	--- ร	--- ช	--- ร	----	-- มรด	- ท - ล	- ร - ช
----	- ล - ท	- ด - ร	- ม - ด	--- ท	--- ล	--- ช	--- ร
--- ม	(--- ม)	--- ม	(--- ม)	-- ช ล	ท ดิ ริ (ม)	----	----
--- ร	(--- ร)	--- ร	(--- ร)	-- ม ด	ร ม ฟ (ช)	----	----
- ดิ - ล	- ดิ - ช	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ม	-- ร ด	- ท - ล
- ม - ฟ	- ช - ล	(----	----	- ล - ท	- ดิ - ริ	(----	----
--- มี่	--- ริ	--- มี่	--- ริ	-- ช มี่	- ริ - ดิ	-- มี่ ริ	ดิ ท ล (ช)
----	--- ช	--- ร	--- ช	-- ล ท	- ดิ - ริ	- ดิ - มี่	- ริ - ดิ

* โน้ตที่อยู่ในวงกลมแสดงลูกตกที่มาจากทำนองสามชั้น ท่อน 2 เที้ยวแรก (ตารางที่ 5)

หมายเหตุ. โดย ปริญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

2.1.5 การออกท่ายเพลง

ผู้สร้างสรรค์ได้นำทำนองต้นรากและเพลงจีนซัวเถา มาบรรเลงออกท่ายต่อจากเพลงสงขลาสถาปัตย์ สามชั้น เพื่อให้เกิดความรู้สึกสงบและคิดถึง โดยตีความผ่านการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์เรื่องเล่าของนายบรรเทา พัฒโร ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ทั้งนี้ ครูสุธารณ์ บัวทั้ง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 17 ธันวาคม 2566) ได้กล่าวถึงที่มาของเพลงจีนซัวเถาว่า ครั้งหนึ่งครูสุธารณ์และครูจงกลได้เดินไปซื้อของแถวถนนเยาวราช

และได้ยินเสียงเพลงที่เปิดผ่านเครื่องเล่นในร้านแห่งหนึ่ง มีท่วงทำนองที่ไพเราะดี แต่ไม่ทราบชื่อเพลง จึงได้ซื้อเทปเพลงนั้นมาถอดทำนอง และนำมาใช้ออกทำนองเพลงจีนเลือกคู่ เถา ในเวลาต่อมา

ทำนองเพลงจีนชั่วเถานี้ พบว่า อยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูล ต ร ม × ช ล × เกือบทั้งเพลง ยกเว้นในช่วงทำนองเพลงมีการย้ายบันไดเสียงมาอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูล ช ล ท × ร ม × โดยมีเสียงผ่าน คือเสียง ฟา กับเสียง ที เป็นเสียงจร และเป็นสะพานเชื่อมสู่บันไดเสียงใหม่ นอกจากนี้ ผู้สร้างสรรค์ยังพบการซ้ำของทำนอง ซึ่งลักษณะของการซ้ำทำนองนี้สามารถสื่อไปในทางทวนระลึกถึงหรือคิดถึงได้อีกด้วย

2.2 การสร้างสรรค์บทร้อง

ผู้สร้างสรรค์ได้รับแรงบันดาลใจจากความหลากหลายของสถาปัตยกรรมไทย จีน และฝรั่ง ที่พบเห็นในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา ผสมกับเรื่องเล่าของนายบรรเทา พัฒโร และ นางพรพิมล เศรษฐวงษ์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ธันวาคม 2566) ซึ่งเป็นคนเก่าแก่ในชุมชน โดยเล่าว่า มารดาเป็นชาวจีนเมืองปิ่น ได้เดินทางมาแต่งงานกับบิดาซึ่งเป็นชาวจีนเมืองสงขลา ประกอบอาชีพค้าขายของที่นำมาจากเมืองปิ่น

ผู้สร้างสรรค์จึงสร้างสรรค์บทร้องโดยกล่าวถึงอาคารที่อยู่อาศัยในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา ที่พบเห็นในปัจจุบัน และนำเรื่องเล่าจากการสัมภาษณ์นายบรรเทา พัฒโร มาสร้างสรรค์เป็นบทร้อง โดยเล่าในมุมมองบิดาของนายบรรเทาที่เมื่อได้เห็นอาคารบ้านเรือนแบบจีนผสมฝรั่งในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาช่วงก่อนพระอาทิตย์ตกแล้ว ก็ชวนให้คิดถึงเมืองปิ่นซึ่งมีอาคารบ้านเรือนแบบจีนคล้ายกับที่พบในเมืองสงขลาและได้พบรักกับภรรยาชาวจีนเมืองปิ่นในตอนนั้น บทร้องที่สร้างสรรค์ขึ้นนี้เป็นบทร้อยกรองที่ใช้ฉันทลักษณ์ประเภทกลอนสุภาพ จำนวน 3 บท แต่ละบทมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

บทที่ 1 (ร้องทำนองหุ่นกระบอก) เล่าถึงบิดาของนายบรรเทาที่กำลังเดินชมบรรยากาศเมืองสงขลาฝั่งบ่ออย่างซึ่งเป็นบ้านเกิดของตนเอง มองเห็นอาคารที่มีความหลากหลายทั้งแบบไทย จีน และฝรั่ง ก็รู้สึกชื่นใจและเกิดความรู้สึกประทับใจ จึงสร้างสรรค์เป็นบทร้องดังนี้

เดินชม ถิ่นฐาน ที่ย่านเก่า ภูมิสำเนา บ่ออย่าง เมืองสงขลา
ตึกไทยจีน ฝรั่ง ตระการตา แล้วชวนพา ให้ชื่น หลกัทย

บทที่ 2 (ร้องทำนองสามชั้น ท่อน 1) เล่าต่อถึงการชมเมืองสงขลาของบิดานายบรรเทาว่า เมื่อเห็นอาคารทรงจีนแล้วก็สังเกตตรงชายคาเขียนสีเป็นรูปต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ ปลาสวยงามน่าชม มองดูแล้วก็ชวนให้คิดถึงภรรยาอันเป็นที่รักของตนซึ่งมีบ้านเกิดอยู่ที่เมืองปิ่น จึงสร้างสรรค์เป็นบทร้องดังนี้

เห็นตึกจีน มีลาย นาคันหา ที่ชายคา ต้องตา พาสงสัย
พบบุปผา มัจฉา แสนอาลัย โฉมเฉลา มาไกล จากนครา

ตารางที่ 7 โฉนดทางร้อง สามชั้น ท่อน 1

				เห็น ตึก	จีน	มี	ลาย
----	----	----	----	- ล ด ช	--- ล	--- ช	--- ช
						นำ คัน	หา
--- ล	- ชม - -	--- ช	- ลช ช ร	- ม - ช	- ม ช ร	- ด ล ด ร	- - ด ด
				ที่ชาย	คา	ต้อง	ตา
- พ ด ร	- ด ล - -	--- ด	--- ร	- ม ร ร ด ร	--- ร	--- ด	- ล - ด

* โฉนดที่อยู่ใน ๑ แสดงลูกตกที่มาจากทำนองสามชั้น ท่อน 1 เทียบแรก (ตารางที่ 3)

หมายเหตุ. โดย ปริญญา คงกะโชติ และคณะ (2567)

ตารางที่ 7 โฉนดทางร้อง สามชั้น ท่อน 1 (ต่อ)

						พา สง	สัย
--- รี่	- ดี่ -	--- ลช	- ม ช ร	----	----	- รี่ - รี่	-- ชี่ รี่
				พบ บุป	ผา		มัจ ฉา
-- ชี่	--- ม	- รด - รม	- ช ม ชล	- ดี่ - ช	- ล - ล	----	- ดี่ - ช
						แสน อา	ลัย
- ดี่ ช ล	- ช -	--- ช	- ลช ช ร	- ม - ช	- ม ช ร	- ดี่ ฟี่	--- ดี่
				โหม	เฉลา	มา	ไกล
--- รี่	- ดี่ -	--- ดี่	--- รี่	- มี่ - รี่	-- รี่ รี่	รี่ รี่	--- ดี่
						จาก น	ครา
--- รี่	- ดี่ -	-- ดี่	ชลช - ล	----	----	- ดี่ - รี่	-- รี่ รี่

* โฉนดที่อยู่ใน แสดงลูกตกที่มาจากทำนองสามชั้น ท่อน 1 เทียบแรก (ตารางที่ 3)

หมายเหตุ. โดย ปริญา คณกะโชติ และคณะ (2567)

บทที่ 3 (ร้องทำนองสามชั้น ท่อน 2) เล่าต่ออีกว่า เมื่อบิดาของนายบรรเทาเดินชมเมืองสงขลาต่อไปอย่างเพลิดเพลินจนใกล้เวลาพลบค่ำ ก็เห็นตรงขอบหน้าต่างของอาคารทรงจีนผสมฝรั่งแบบชิโน-ยูโรเปียน มีเสาแบบโครินเธียนและดอริกที่เห็นได้อย่างชัดเจน เต็มไปด้วยลวดลายต่าง ๆ ที่สวยงาม มองดูแล้วก็รู้สึกงามตา จึงสร้างสรรค์เป็นบทร้องดังนี้

ตึกฝรั่ง ชิโน ยูโรเปียน
ลวดลาย ดูวิไล ช่างงามตา

โครินเธียน ดอริก งามหนักหนา
ลวดลาย สุริยา ลับตาไป

ตารางที่ 8 โฉนดทางร้อง สามชั้น ท่อน 2

				ตึก	ฝรั่ง		ชิโน
----	----	----	----	--- ดี่	--- รี่	----	-- รี่
						ยู โร	เปียน
----	----	-- ชี่	รี่ รี่	--- รี่	----	- ดี่ - ดี่	--- ดี่
				โค	รินเธียน		ดอริก
-- ดี่	- ดี่ -	--- ลช	- ม ช ร	--- ร	-- รี่	--- รม	- ช - ม
						งาม หนัก	หนา
- ช - ล	----	- ม - ลช	- ล - ดี่	----	----	- รี่ - รี่	--- รี่
-- ชี่	----	----	----	--- ดี่	- รี่ ดี่	-- ดี่	ชลช ช ล

* โฉนดที่อยู่ใน แสดงลูกตกที่มาจากทำนองสามชั้น ท่อน 2 เทียบแรก (ตารางที่ 5)

หมายเหตุ. โดย ปริญา คณกะโชติ และคณะ (2567)

สำหรับการสร้างสรรค์เพลงสงขลาสถาปत्य ผู้สร้างสรรค์นำเพลง 新鴛鴦蝴蝶夢 (จินเยวียนยางหูเตียเหม็ง) ซึ่งเป็นเพลงประกอบละครไต้หวันเรื่อง เปาบุ้นจิ้น ฉบับปี 1993 หรือ 包青天 (เปาชิงเทียน) มาเป็นทำนองต้นราก โดยวิเคราะห์โครงสร้างและกลุ่มเสียง พบว่าเพลงอยู่ในกลุ่มเสียงปี่ญจมูล ต ร ม x ซ ล x มีความยาว 9 ประโยค แบ่งเป็น 2 ท่อน จากนั้นนำมาสร้างสรรค์เป็นเพลงอัตราจังหวะสามชั้น โดยใช้วิธีการยืดทำนอง การลื้อ-ขัด-เหลื่อม การทำทาง เปลี่ยน กระสวนจังหวะ และการสร้างสำเนียงทางดนตรี เพื่อเชื่อมโยงกับลักษณะทางสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิต ของชุมชนท่อน 1 เทียบแรก ใช้การยืดทำนองจากทำนองต้นรากและประดิษฐ์ทำนองเป็นทางพื้น เพื่อสื่อถึง สถาปัตยกรรมห้องแถวแบบไทย ส่วนท่อน 1 เทียบเปลี่ยน ใช้การทำทางเปลี่ยนและกระสวนจังหวะที่มีสำเนียงจีน ร่วมกับเครื่องกำกับจังหวะสำเนียงจีน เพื่อสื่อถึงสถาปัตยกรรมห้องแถวแบบจีน ขณะที่ท่อน 2 เทียบแรก ใช้การยืด

ทำนองและการล้อ-ขัด-เหลื่อม เพื่อสะท้อนบรรยากาศของย่านการค้าและวิถีชีวิตของผู้คน และท่อน 2 เทียบเปลี่ยนใช้ กระสวนจังหวะและสำเนียงตะวันตกในลักษณะ Marching เพื่อสื่อถึงสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก

นอกจากนี้ ผู้สร้างสรรค์นำทำนองต้นรากและเพลงจีนซัวเถามาบรรเลงต่อท้ายเพลงสงขลาสถาปัตยกรรม เพื่อสร้างบรรยากาศสงบและสื่อถึงความทรงจำ โดยเพลงจีนซัวเถาปรากฏกลุ่มเสียงปัญญาจุล ต ร ม × ซ ล × และ ซ ล ท × ร ม × รวมทั้งมีการซ้ำของทำนอง ซึ่งนำมาใช้เพื่อสื่อความรู้สึกหวนระลึกถึง ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวเชื่อมโยงกับเรื่องเล่าของนายบรรเทา พัฒโร ผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดเนื้อหาและอารมณ์ของบทเพลง

ด้านบทร้อง ผู้สร้างสรรค์แต่งเป็นกลอนสุภาพจำนวน 3 บท ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านมุมมองของบิดาของนายบรรเทา โดยเชื่อมโยงภาพอาคารบ้านเรือนในเมืองเก่าสงขลากับความทรงจำเกี่ยวกับเมืองปิ้ง และนำเสนอผลงานในรูปแบบวิดีโอประกอบเพลง เริ่มด้วยการขับร้องทำนองหุ่นกระบอกในบทร้องที่ 1 ตามด้วยการร้องส่งและบรรเลงรับในบทร้องที่ 2 และ 3 ก่อนปิดท้ายด้วยทำนองต้นรากและเพลงจีนซัวเถา โดยใช้วงเครื่องสายผสมฆ้องและเครื่องกำกับจังหวะตามสำเนียงภาษา

ผลการสร้างสรรค์สะท้อนให้เห็นว่า องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เรื่องเล่าและวิถีชีวิตของชุมชนสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นแนวคิดและองค์ประกอบทางดนตรีเพื่อสร้างสรรค์บทเพลงที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้ เพลงสงขลาสถาปัตยกรรมจึงเป็นสื่อที่เชื่อมโยงสถาปัตยกรรมกับดนตรีไทย และสามารถนำไปใช้เผยแพร่คุณค่าของเมืองเก่าสงขลาในมิติทางศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับวิภาดา เถาธรรมพิทักษ์ (2559) ที่พบว่า บทเพลงสามารถนำเสนอทรัพยากรการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และบูรณะสถาปัตยกรรมที่ชำรุด เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผลงานสร้างสรรค์สามารถนำไปใช้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว การเผยแพร่เรื่องราวของชุมชน และการจัดแสดงในเทศกาลทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา รวมถึงพัฒนาเป็นสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
3. ศึกษาสถาปัตยกรรมในชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาเพิ่มเติมทั้งด้านศิลปะและประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาเป็นฐานข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น
4. ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมด้านอื่นของชุมชน เช่น อาหาร ขนม อาชีพ และวิถีชีวิต รวมถึงนำศิลปะแขนงอื่นมาใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดเรื่องราวและส่งเสริมการท่องเที่ยว

รายการอ้างอิง

- คณะกรรมการชุมชนย่านเมืองเก่า. (2564). *แผนพัฒนาชุมชน ชุมชนย่านเมืองเก่า เทศบาลนครสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา*. เทศบาลนครสงขลา.
- https://www.songkhla-city.go.th/2020/files/content_community/2021-06_0607c44ba29a2e3.pdf
- พิชิต ชัยเสรี. (2566). *การประพันธ์เพลงไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาดา เถาธรรมพิทักษ์. (2559). เพลง: วรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 4(1), 63–72.

- ศรีสมร ศรีเบญจพลางกูร. (2544). *ประวัติศาสตร์เมืองสงขลา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สถาบันราชภัฏสงขลา.
- ศรุตม์ เพชรสกลวงศ์, และ นาถนเรศ อาคาสุวรรณ. (2554). *รายงานการวิจัยการศึกษาศาปตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อสะท้อนความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.*
- สมปอง ยอดมณี. (2535). *คตินิยมการก่อสร้างที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมจีน ในเขตอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้].
- สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580* (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. http://nsr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2023/06/NS_PlanOct2018.pdf
- อมรา ศรีสุชาติ. (2553). *โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสงขลา*. ใน ธีรพล ณ สงขลา (บ.ก.), *พงศาวดารเมืองสงขลา และโบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสงขลา* (พิมพ์ครั้งที่ 15, น. 120–185). พี. เพรส.
- Mrloosen7. (2556, 17 มกราคม). *เพลงประกอบละครเปาบุ้นจิ้น* [วิดีโอ]. YouTube. <https://youtu.be/dRqrE0pVej8>